

Despre câteva piese din lut ars din așezarea Basarabi de la Mirenești-Malul Roșu (jud. Giurgiu)

Cristian Schuster, Traian Popa

Zusammenfassung

Die Autoren analysieren einige der Tonobjekte, die in der befestigten Basarabi-Siedlung bei Mirenești-Malul Roșu, am rechten Argeș-Ufer, entdeckt wurden. Es handelt sich hauptsächlich um Spinnwirtel und Tierdarstellungen. Für diese wurden auch einige Analogien in den Funden von Popești-Nucet, desgleichen eine befestigte Basarabi-Siedlung am rechten Argeș-Ufer, festgelegt.

Localitatea Mirenești, subunitate administrativă a comunei Gostinari¹, din județul Giurgiu, este situată pe malul înalt din dreapta râului Argeș². Situl din punctul „Malul Roșu” a intrat în atenția specialiștilor începând cu anul 1989, săpături arheologice desfășurându-se aici, cu unele intermitențe, până în 2012³. Amintirile investigației au facilitat descoperirea unor urme din eneoliticul final (cultura Cernavodă I și aspectul Brătești)⁴, perioada de tranziție spre epoca bronzului (culturile Cernavodă III și Cernavodă II)⁵, bronzul timpuriu (materiale de tip Cățelu Nou – Mirenești, cultura Glina), mijlociu (cultura Tei III) și târziu (culturile Tei IV, Coslogeni și Radovanu)⁶, perioada hallstattiană (complexul

1 D. Ghinea, *Enciclopedia geografică a României, vol. I (A-G)*, București, 1996, p. 632-633.

2 C. Schuster, T. Popa, *Mirenești. I. Locuri, cercetări arheologice, monumente și personaje istorice*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis III, Giurgiu, 2008, p. 13-21.

3 C. Schuster, T. Popa, *Mirenești. I*; C. Schuster, T. Popa, *Mirenești. II. Locuri, cercetări arheologice, monumente și personaje istorice*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis VII, Giurgiu, 2012.

4 C. Schuster, T. Popa, *Mirenești. I.*, p. 38, 47; idem, *Mirenești. II*, p. 26-27; C. Schuster, *Cu privire la Eneoliticul Final de pe cursul inferior al Argeșului*, *Buridava*, 7 (2009), 2010, p. 30-33; C. Schuster, T. Popa, V. Barbu, *Cercetări arheologice în bazinul Argeșului (județul Giurgiu)*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis VI, Giurgiu, 2012, p. 80.

5 C. Schuster, T. Popa, *Mirenești. I.*, p. 37-39, 44-47; idem, *Mirenești. II*, p. 23, 26-27; C. Schuster, T. Popa, A. Morintz, R. Kogălniceanu, *Cernavodă III-finds at Mirenești, Giurgiu County*, în V. Sîrbu, C. Luca (ed.), *Miscellanea Historica et Archaeologica in Honorem Professoris Ionel Căndea*, Brăila, 2009, p. 3-17; C. Schuster, T. Popa, M. Panait, *Gedanken zur Cernavodă II-Kultur (im Lichte der neusten Forschungen von Mirenești-Malul Roșu, Bezirk Giurgiu)*, *Thracodacica S.N.*, I (XXIV)/1-2 (2009), 2010, p. 5-23.

6 C. Schuster, T. Popa, *Mirenești. I.*, p. 44; idem, *Mirenești. II*, p. 23, 27; C. Schuster, T. Popa, M. Panait, D. Panait, *Cu privire la un idol de la începutul Bronzului timpuriu (?) de la Mirenești –*

Basarabi)⁷, civilizația getică și post-getice (culturile Sântana de Mureș și Dridu, evul mediu mijlociu și târziu – epoca modernă)⁸. Dintre acestea cele mai importante s-au dovedit cele Basarabi. Este vorba de o așezare fortificată cu val și șanț, care, chiar dacă nu a putut fi cercetată integral, a permis identificarea unui lot bogat de materiale arheologice, mai ales ceramică.

Au fost recuperate și câteva obiecte din lut ars, asupra cărora ne vom referi în prezenta intervenție⁹. Este vorba în primul rând de piese de utilitate casnică:

1. *Fusaiole*:

1.1. *Bitronconice*:

- a. în stratul arheologic al *Secțiunii 18/2007*, la adâncimea de 0,62 m, a fost descoperită o piesă întregă, înaltă de 3 cm, cu zona de maximă rotunjime „teșită”, având un diametru maxim de 4,1 cm (pl. I/4); la ambele capete, este ușor adâncită (0,1 cm); perforația (diam. 0,8 cm) nu a fost dispusă exact pe centrul piesei; a fost modelată dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, a fost optim arsă, culoarea fiind brun-gălbuie.
- b. În *Groapa rituală*¹⁰, în *STR IV*, a fost găsită în campania din 2009 o altă fusaiolă bitronconică întregă (ușor afectată din vechime la unul din capete), înaltă de 2,2 cm, cu diametrul maxim de 2,6 cm (pl. I/5); la ambele capete, este ușor adâncită (0,1 cm); perforația (diam. 0,6 cm) a fost dispusă exact pe centrul piesei; a fost modelată dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, este optim arsă, culoarea fiind gălbuie.
- c. Un fragment dintr-o piesă de același tip a fost recuperată deasemenea în 2009, tot din *Groapa rituală*, dar din *STR V*; are o înălțime de 1,9 cm și un diametru maxim de 2,4 cm (pl. I/3); a fost modelată dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, este optim arsă, culoarea fiind gălbuie.
- d. Au mai fost identificate mici fragmente de la alte cinci fusaiole; ele au fost recuperate din straturile arheologice ale *Secțiunilor 10* (2 buc.), *15* (1 buc.) și *16* (2 buc.); au fost modelate dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, sunt optim arse, culoarea fiind brună, brun-gălbuie sau

Malul Roșu, Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu”, XIII/10, 2008, p. 149-157.

7 C. Schuster, T. Popa, *Mironești. I.*, p. 39-43; idem, *Descoperiri din Hallstatt-ul Mijlociu (cultura Basarabi) la Mironești*, Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu”, XIII/10, 2008, p. 159-180; idem, *Mironești. II*, p. 23-24, 27-29; C. Schuster, T. Popa, A. Morintz, R. Kogălniceanu, *The Early and Middle Iron Age in Lower Argeș Basin*, în I. Căndea (ed.), *Tracii și vecinii lor în antichitate/ The Thracians and Their Neighbours in Antiquity. Studia in Honorem Valerii Sîrbu*, Brăila, 2010, p. 459-478.

8 C. Schuster, T. Popa, *Mironești. I.*, p. 39-40; idem, *Mironești. II*, p. 26.

9 Vezi și C. Schuster, T. Popa, *Mironești. I.*, p. 40-41; idem, *Mironești. II*, p. 29.

10 Despre *Groapa rituală*, vezi C. Schuster, T. Popa, *Mironești. I.*, p. 39; idem, *Mironești. II*, p. 23-24.

gălbuie.

1.2. *Discoideale:*

- a. O fusaiolă discooidală a fost găsită în anul 2009 în STR V al *Gropii rituale*; s-a păstrat în stare fragmentară, are un diametru maxim de 4,3 cm și o grosime de 0,9 cm (pl. I/7); a fost decorată pe ambele fețe cu linii dispuse în „raze”, unele de la stânga spre dreapta (cele mai multe; câteodată două paralele), altele de la dreapta spre stânga; perforația (diam. 0,5/0,6 cm) pare să fi fost realizată chiar pe centrul piesei; a fost modelată dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, este optim arsă, culoarea fiind brun-gălbuie.
- b. În *Secțiunea 14*, la adâncimea de 0,95 m, o fost descoperită în anul 2006 o a doua fusaiolă discooidală (pl. I/8); a fost spartă în vechime; diametrul maxim este de 3,8 cm, grosimea maximă de 1,7 cm; perforația (diam. 0,7 cm) nu a fost practică exact în centrul piesei, fiind un pic excentrică; a fost lucrată dintr-o pastă de bună calitate, este optim arsă, fiind de culoare brună;
- c. Mici fragmente de la alte două fusaiole discoideale au fost recuperate din straturile arheologice ale *Secțiunilor 9 și 16*; au fost modelate dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, sunt optim arse, culoarea fiind brună, respectiv gălbuie.

1.3. *Tronconice:* un fragment dintr-o fusaiolă din această categorie a fost recuperat din stratul arheologic al *Secțiunii 17*, la adâncimea de 1,12 m; piesa a fost modelată dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, este optim arsă, culoarea fiind brun-cărămizie.

1.4. *În formă de „pară”:* o singură piesă a fost descoperită în campania anului 2004, în *Secțiunea 5*, la adâncimea de 1,55 m; prin formă aduce a „pară”, imitând, mai degrabă, o „urnă”, un „*vas de atârnat/Hängegefäß*” (pl. I/1-2); este prevăzută cu patru proeminente dispuse simetric ușor înspre partea inferioară a fusaiolei; are un diametru maxim de 3,1 cm, o înălțime de 3,6 cm; perforația (diam. 0,6 cm) este dispusă în partea superioară a piesei în centru, curgând apoi spre segmentul inferior ușor oblic (deviație de 26 grade); drept decor are caneluri oblice amplasate între proeminente și trei șiruri orizontale paralele de puncte incizate pe „gât” și unul sub proeminente; uneori puncte sunt estompate, fiind cu greu detectabile; a fost modelată dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, este optim arsă, culoarea fiind gălbuie.

A doua categorie de piese din lut ars, este alcătuită din plastica zoo-și antropomorfă și artefacte (din păcate fragmentare) a căror formă ne este necunoscută.

2.1. *Jeton:* găsit în 2009 în *Groapa rituală, STR III*; s-a păstrat fragmentar, cu toate acestea cele patru bucăți din el au permis reconstituirea formei (pl. I/6): este rotund, având un diametru maxim de 4,6 cm și o grosime maximă (în centru) de 0,7 cm; este prevăzut

cu patru perforații (diam. 0,3/0,4 cm), dispuse simetric (la 0,3/0,7 cm de marginea piesei); a fost modelat dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități, este optim ars, culoarea fiind gălbuie.

1.2. *Reprezentări zoomorfe:*

- b. În campania anului 2004, în *Secțiunea 5*, la adâncimea de 1,50 m, a fost descoperit un idol zoomorf aproape întreg, deteriorat ușor încă din vechime, lipsindu-i partea superioară din cap și o mică parte din piciorul stâng spate (pl. II/1-2); piesa are o lungime maximă de 5,2 cm și o lățime maximă de 2,1 cm, înălțimea maximă fiind de 3,7 cm; este lucrat dintr-o pastă de bună factură, fără impurități majore, fiind optim ars; culoarea este gălbuie cu unele pete negre/cenușii provenind de la o ardere secundară; nefiind realist modelat, este dificil de a preciza ce animal întruhipa; posibil să fie vorba de un bovideu sau ovicaprin.
- c. Un alt fragment de idol zoomorf a fost recuperat în 2007 din stratul arheologic al *Secțiunii 19* (pl. II/3); la fel ca și precedenta piesă nu a fost decorat, numai că în zona gâtului poate fi observată o adâncitură circulară incizată, care parcă imită un laț/zgardă; cu un alt prilej am indicat că poate reprezintă un bovideu¹¹, nu trebuie exclusă însă nici ipoteza că este vorba de un câine; este lucrat dintr-o pastă de bună factură, fără impurități majore, fiind optim ars; culoarea este brun-gălbuie.

1.3. *Reprezentări antropomorfe:* a fost identificat un fragment, un picior, de la un posibil idol antropomorf; s-a putut recunoaște o mică parte din călcâi și din laba piciorului; este lucrat dintr-o pastă de bună factură, fără impurități majore, fiind optim ars; culoarea este brună.

1.4. *Piese cu formă necunoscută:* au mai fost trei fragmente de la piese a căror formă nu a putut fi restabilită. Primul fragment, găsit în 2007 în *Secțiunea 19*, are o conformație cilindrică (lungime maximă de 2,2 cm; diametru maxim 0,9 cm), fiind lucrat dintr-o pastă de bună calitate, fiind relativ bine ars, având o culoare gălbuie în exterior și neagră/cenușie în interior. Al doilea fragment este tot cilindric (lungime maximă de 1,7 cm; diametru de 0,8 cm), ușor curbat (nu este o parte dintr-o toartă), bine ars, realizat din pastă de calitate superioară, de culoare cărămizie, a fost recuperat în 2006 din *Secțiunea 11*. Ultimul fragment provine din *Secțiunea 7/2005* și are o formă de „*ciupercă cu calotă și picioruș*” tăiată pe jumătate (înălțimea maximă de 1,9 cm).

După cum se poate observa, lotul de piese din lut ars din așezarea de la Mironești-*Malul Roșu* este limitat numeric și relativ puțin expresiv. Chiar și așa se impun câteva remarci. Toate piesele au fost modelate dintr-o pastă de bună calitate, fără impurități. La fel, arderea a fost optim realizată. Culoarea exterioară are un spectru limitat, situându-se, în general, între gălbui și brun.

¹¹ C. Schuster, T. Popa, *Mironești. I.*, p. 40.

În ceea ce privește locul de descoperire, unele au fost recuperate din *Groapa rituală*, altele din stratul arheologic al diferitelor secțiuni. Interesant este că, idolii, piese legate de o bună parte dintre arheologi, în general, de aspectele magico-religioase, ar fi „trebuit” să-și fi găsit locul în groapă; dar nu este așa. În complex au fost descoperite numai fusaiole. Idolii fiind recuperați din stratul arheologic. Această stare de fapt poate genera întrebări cu privire la rostul idolilor. Sunt ei cu adevărat piese cu semnificații magico-religioase sau pot fi considerate simple „jucării”? Greu de precizat.

Funcționalitatea fusaiolelor este evidentă. Poate cea în formă de „urnă”, dacă nu a fost un capriciu artistic al olarului, să fi avut (și) un rost aparte. În schimb, nu ne putem pronunța cu privire la jeton. Poate se prindea prin cele patru găuri de alte piese (mobilier? vestimentație? etc.) sau era purtat ca amuletă.

Fără a vrea să stabilim analogii pe un spațiu larg, amintim că tot pe Argeș, amonte de Mironești, în așezarea fortificată de la Popești-Nucet, au fost descoperite de-a lungul diferitelor campanii arheologice o seamă de piese din lut ars, altele decât ceramica. Astfel, ca să dăm câteva exemple, în *Secțiunea II*, cercetată mai intens în anii 1988-1991, au fost găsite fusaiole plate, tronconice și bitronconice¹². Cele bitronconice sunt asemănătoare, atât ca tip de modelare și dimensiune, celor din situl de la *Malul Roșu*.

Dintre obiectele ciudate de la Popești, menționăm un fragment dintr-o piesă lunguiață, cu șanț triunghiular pe una din fețe, prevăzută cu două găuri dispuse simetric în partea superioară, și alte câte trei în partea inferioară¹³. Descoperitorul, Radu Vulpe, catalogează artefactul drept „*fragmentul unui obiect hallstattian de semnificație incertă*”.

Trebuie precizat că și la Popești-Nucet numărul pieselor din lut ars este numeric limitat. Situația este aceeași pentru toate siturile Basarabi de pe raza județului Giurgiu (și nu numai)¹⁴. În actualul stadiu al cercetării, înclinăm să credem că olarii diferitelor comunități au acordat o atenție redusă obiectelor din lut ars, altele decât ceramica.

12 G. Trohani, *Așezarea de la Popești, jud. Giurgiu. Campaniile 1988-1991, Secțiunea II. Raport preliminar*, Cercetări Arheologice, X, 1997, p. 199 și pl. VII/2-3, 5-7.

13 R. Vulpe, *Șantierul arheologic Popești (r. Mihăilești, reg. București)*, Materiale, V, 1959, p. 342 și fig. 4/3.

14 C. Schuster, *Zu den hallstattzeitlichen Funden im südlichen Teil Mittelmunteniens*, în P. Roman, M. Garașanin (ed.), *Der Basarabi-Komplex. Kolloquium in Drobeta-Turnu Severin (7.-9. November 1996)*, Rumänisch-Jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, Archäologische Abteilung I, Bukarest, 1996, p. 147-163, cu literatura mai veche.

Bibliografie

Ghinea 1996

D. Ghinea, *Enciclopedia geografică a României, vol. I (A-G)*, București, 1996.

Schuster 1996

C. Schuster, *Zu den hallstattzeitlichen Funden im südlichen Teil Mittelmunteniens*, în P. Roman, M. Garašanin (ed.), *Der Basarabi-Komplex. Kolloquium in Drobeta-Turnu Severin (7.-9. November 1996)*, Rumänisch-Jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, Archäologische Abteilung I, Bukarest, 1996, p. 147-163.

Schuster 2010

C. Schuster, *Cu privire la Eneoliticul Final de pe cursul inferior al Argeșului*, *Buridava*, 7 (2009), 2010, p. 30-33.

Schuster, Popa 2008a

C. Schuster, T. Popa, *Mironești. I. Locuri, cercetări arheologice, monumente și personaje istorice*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis III, Giurgiu, 2008.

Schuster, Popa 2008b

C. Schuster, T. Popa, *Descoperiri din Hallstatt-ul Mijlociu (cultura Basarabi) la Mironești*, *Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu”*, XIII/10, 2008, p. 159-180.

Schuster, Popa 2012

C. Schuster, T. Popa, *Mironești. II. Locuri, cercetări arheologice, monumente și personaje istorice*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis VII, Giurgiu, 2012.

Schuster, Popa, Barbu 2012

C. Schuster, T. Popa, V. Barbu, *Cercetări arheologice în bazinul Argeșului (județul Giurgiu)*, Bibliotheca Musei Giurgiuvensis VI, Giurgiu, 2012.

Schuster, Popa, Panait 2010

C. Schuster, T. Popa, M. Panait, *Gedanken zur Cernavodă II-Kultur (im Lichte der neusten Forschungen von Mironești-Malul Roșu, Bezirk Giurgiu)*, *Thraco-Dacica S.N.*, I (XXIV)/1-2 (2009), 2010, p. 5-23.

Schuster, Popa, Morintz, Kogălniceanu 2009

C. Schuster, T. Popa, A. Morintz, R. Kogălniceanu, *Cernavodă III-finds at Mironești, Giurgiu County*, în V. Sîrbu, C. Luca (ed.), *Miscellanea Historica et Archaeologica in Honorem Professoris Ionel Căndea*, Brăila, 2009, p. 3-17.

Schuster, Popa, Morintz, Kogălniceanu 2010

C. Schuster, T. Popa, A. Morintz, R. Kogălniceanu, *The Early and*

Middle Iron Age in Lower Argeş Basin, în I. Cândea (ed.), *Tracii și vecinii lor în antichitate/ The Thracians and Their Neighbours in Antiquity. Studia in Honorem Valerii Sîrbu*, Brăila, 2010, p. 459-478.

Schuster, Popa, Panait, Panait 2008

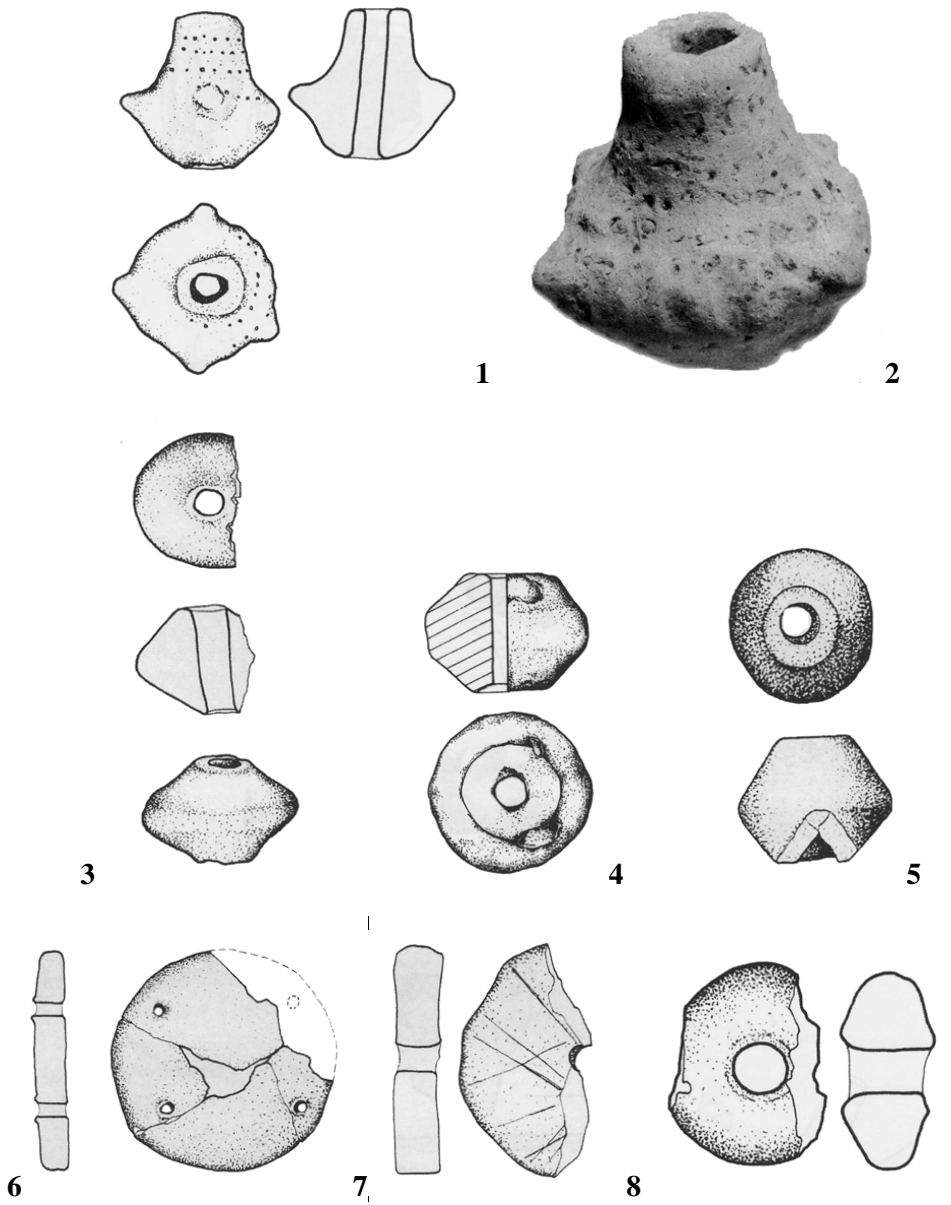
C. Schuster, T. Popa, M. Panait, D. Panait, *Cu privire la un idol de la începutul Bronzului timpuriu (?) de la Mironești – Malul Roșu*, Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu”, XIII/10, 2008, p. 149-157.

Trohani 1997

G. Trohani, *Așezarea de la Popești, jud. Giurgiu. Campaniile 1988-1991, Secțiunea II. Raport preliminar*, Cercetări Arheologice, X, 1997, p.193-229.

Vulpe 1959

R. Vulpe, *Șantierul arheologic Popești (r. Mihăilești, reg. București)*, Materiale, V, 1959, p. 337-349.

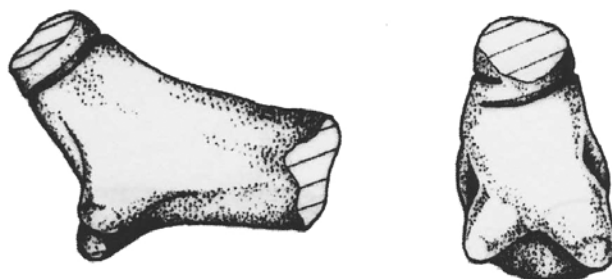
Pl. I. Mironești-Malul Roșu. Obiecte din lut ars. 1-5, 7-8 = fusaiole, 6 = "jeton". Foto Gheorghe Chelmeș.

1

2

3

Pl. II. Mironești-Malul Roșu, Plastică Basarabi. Diferite scări.
Foto Gheorghe Chelmeș.